

Публиката - шокирана, потресена, възмутена или равнодушна

За какво говори и за какво мълчи режисьорът Явор Гърдев в новия си спектакъл „Пухеният“ от ирландския писател Мартин Макдона - първа постановка на пиесата в България и с премиера в тазгодишния театрален фестивал

Ако трябва с една дума да изразя въздействието на творбата върху мен, тя ще бъде „стъписване“. Съвсем не е равнозначна на „възхищение“. Можеш да се възпитиш на нещо, което изпълва душата ти. Но онова, което я разкъсва, трудно се побира в такава светла дума. В „Пухеният“ тъмното е доста. В пиесата убиването е толкова обикновено нещо, че се превръща в навик. То просто осъществява една предопределеност. Тъжното занимание да се обяснява на дечицата този „безспорен“ факт е поверено на едно виртуално същество с широко ухилена уста, направено от пухени възглавници. Някои вече отъждествиха драматургичната творба едва ли не с познатото ни криминале. Макар че става дума за разпити в полицейски участък - не е. Не се подвеждат и по заглавието - няма да гледате обикновена комедия. Същност заглавието е трагично-иронична метафора.

С Явор Гърдев разговаряхме за сложността, странността и значимостта на пиесата днес.

Венета Терзиева

- Обикновено става така: режисьорът прочита, да кажем, десетина пиеси. Изведнъж открива една и решава: „Ето, това е, което ми трябва!“ Защо „Пухеният“ се окаже творбата, която Ви трябва?

- Най-напред ме впечатли необичайният й стил. В нея всичко се държи на ръба на сериозното, прелива в границите на абсурда. Тя притежава една особена модерност. Разказът се води спокойно, без патетика, почти неутрално. Историите сякаш се случват в черна кутия. Нищо не се вижда ясно, нещата са неустановени. Човек формално няма вина и същевременно носи вина. Същност темата е за виновността на изкуството. Въздействието му става по начин, който не може да се контролира, в края на краищата изкуството е една фикция. Въпросът е:

Виновен ли е актът на самото изкуство

Дали от един разказ могат да произлязат трагич-

ни обстоятелства? Животът показва, че не бива в никакъв случай да се подценява въздействието на изкуството. Случаят с учениците, които убиват своя приятелка, е показателен. Те твърдели, че гледали някакъв филм и искали да „проверят“ видяното в реалността.

- Възниква и проблемът виновни ли са тия, които извършват престъплението? Катърин ли, съчинителят на разказите, носи по-голяма вина, или брат му Михал, който изтезва, убива, решавайки да покаже „на живо“ прочетеното. Същност кои са жертвите?

- Не е ясно. Авторът не дава отговор. Тази липса на категоричност създава силен драматизъм. В „Пухеният“ живот и изкуство се смесват, сливат се. Ето за американците например се съди по техните филми. Но това е невярна представа. Американецът не е такъв, какъвто го рисува киноиндустрията.

- Но на героите от филмите подражават младите зрители. Защо се създават произведения на изкуството, които най-произволно изкри-

вяват действителността, изграждат... уродлива представа за героите, загърбвайки всякакви морални и духовни ценности?

- Защото публиката търси шокиращи сюжети, остротата на събития, които взривяват реалността. Така бяга от скучата. Привлича я парадоксът „По виновен начин да се произведат виновни неща“.

- И киното се превръща в доходен бизнес... В пиесата има направо сцени на ужаса. В ремарка авторът настоява те да се показват на сцената. Вие ще пощадите ли зрителя, ще спестите ли някои от тях? Или считате, че той трябва да преживее шок, че се нуждае от това?

- По-скоро второто. Едва ли е висока летвата на поносимост от страна на зрителите, която пиесата поставя. Но погледът не е фокусиран върху убийствата. Доминира черният хумор, иронията, тя отключва парадоксалното. Всичко има своята противоположност. Това създава един особен двойствен поглед върху случващото се, убеждението, че нещата не бива да се вземат буквално. Истина и фикция, тъжно и смешно, виновност и невинност,

дори **жертви и убийци си разменят местата**

Всичко започва да изглежда двусмислено, нееднозначно. И интересно в постановката става на жестокост, а иронията на жестокостта. Човек започва да търси под повърхността други, различни смислови пластове.

- Значи неслучайно често се среща думата „обрат“. Вие вярвате ли, че нещата могат да се преобърнат? Или като се преобърнат, пак си остават същите?

- Да, настъпват много обрати. Зрителите очакват едно, а след миг очакванията им се опровергават. Получили са някаква информация и в следващия момент получават нова. Заблуждават се, че реалността е нещото, което виждат, а после научават, че тя е коренно различна. Но всичко това върви заедно...

- Вашите спектакли обикновено са зрелищни. И спорни. Предпочитате по-необичайните изразни средства. Този път какво ще бъде изненадващото във формата? Как ще защитите схващането си, че „в те-

атър няма установени неща“, че винаги трябва да се открива нещо ново? Къде ще търсите магията? Според мен в „Марат/Сад“ главното Ви оръжие - магията - бяха актьорите?

- Разбира се, аз много ги ценя. И сега ще се уповавам на тях. Пък и „Пухеният“ е актьорска пиеса, изисква силно актьорско присъствие. Що се отнася до средствата - намерили сме много интересен формален ход. В новата камерна зала сме изградили специално пространство - затворена отвсякъде стая с огледални стени. Публиката ще гледа от четирите страни какво ще става там, а „затворниците“ вътре не ще могат да виждат нищо. Тези преради са едновременно защитни, непроницаеми и непреодолими. Специал-

Големият режисьор Стоян Камбаров, който осъществи най-добрите си спектакли именно във Варна, казваше: „Идеалният театър, в който искам да работя, не е този, дето се е вкопчил в миналото си, а този, за който рискът и търсенето са жизнено необходими.“ И Явор Гърдев, за да осъществи най-интересните си творчески проекти, търси такива духовни територии, такива театрални пространства, където е възможно да се създава нещо ново и различно. Засега ги открива в нашия театър. Искане ми се да вярвам, че варненските зрители имат сетива за това „различно“. Дори въпреки възможните несъгласия с него.

но построената стая е реална, не действа като декор. Всичко е истинско. Този подход предполага друга специфика на актьорска игра - документалност и силна концентрация, насочена към човешкото присъствие.

- Как си представяте реакцията на публиката? Ще бъде шокирана, потресена, възмутена или спокойно ще наблюдава, мислейки си: Тоя филм вече сме го гледали...

- Всичко това ще го има. Аз си поставям за цел не да синхронизирам възприятията на цялата публика. Напротив, силно бих искал да провокирам индивидуалните реакции.

- В едно интервю на въпроса: „Нещото, в което вярвате абсолютно?“ отговаряте: „За което не може да се говори, за него трябва да се мълчи.“ Отнесено към Вашия спектакъл, за какво в него мълчите?

- Силогизмът е на Витгенщайн, той има много пластове, включва различни смисли. Истината е, че

За най-важните неща не можем да се изкажем

Има случаи, в които възможностите на разум достигат своя предел и той мълква. В представлението има много думи, много се говори. Но настъпват моменти, в които обменът на информация спира. Нищо повече не може да се каже. Тази възможност, това довеждане на нещата до крайното е същност много интересно. Всичко е изчерпано, няма вече накъде. Тогава?... Последното нещо, което ни остава, е да замълчим.

- И увисва въпросът на полиция Ариел: Защо, защо са тези безсмислени убийства?

- Спектакълът не дава отговор. Не може да го сторят нито героите - писател Катърин, нито авторът МакДона, нито режисьорът...

Arrogance lifestyle

Всяка нощ от 00:00 до 03:00

алфа Radio